

Reka Erak.

Prilog istoriji borbi narodâ za prevlast nad južnom Rusijom
u drugoj polovini IV. stoleća posle Hr.

Dr. Niko Županić (Ljubljana).

Huni, kojih vrhovnu vlast istočni Goti (Ostrogothae) priznaše posle samoubistva njihovog stoletnog kralja Hermanarika (god. 375), nisu mogli trpeti, da njegov naslednik, kralj Venetarije, nastupa samovlastno kao nezavisan vladalac. Naročito mu zameriše, što je bez pitanja i dozvole svojih gospodarâ vodio rat protiv istočnih Slovena, Anta, koje je posle ljutih borbi pokorio i kod njih zaveo strahovladu. Zato je kralj Hunâ, Balamber, poveo vojsku protiv Venetarija, koji je u početku rata pokazao veliku otpornu snagu, zadajući napadačima osetljive gubitke. Na kraju je ipak ostrogotski kralj izgubio pobedu i život u odsudnoj bitci na reci Erak. Tu ga je vlastoručno ubio Balamber strelom iz bojnog luka. Takô priča Jordanis¹ oko polovine VI. stoleća posle Hr.

Ovom prilikom nećemo se baviti tim Jordanisovim izveštajem u pojedinostima ispitujući, u koliko je taj ili onaj podatak pouzdan, u koliko se daje prokontrolirati i popraviti pomoću ostalih istorijskih izvora, već ćemo pokušati po mogućnosti utvrditi, gde je tekla reka Erak². Inače se ne bi znalo, gde se je desila odsudna bitka izmedju Huna i istočnih Gota, bitka koja je godine 376 utvrdila prevlast Huna nad današnjom južnom Rusijom i načinila ih neograničenim gospodarom puta, koji je vodio preko severnoga črnorskoga primorja iz Turkestana i evropskog istoka u srednju Evropu.

¹ IORDANIS, De origine actibusque Getarum, cap. 247—250. (Monumenta Germaniae historica, auctorum antiquissimorum tomi V pars prior, recensuit Theodorus Mommsen.) Berolini MDCCCLXXXII.

² IORDANIS, op. c. cap. 249: tertio vero proelio subreptionis aurilio ad fluvium nomine Erac, dum utrique ad se venissent, Balamber sagitta caput Venetharii saucians interemit neptemque eius Vadamercam sibi in coniugio copulans iam omnem in pace Gothorum populum subactum possedit...

Ova epizoda zanima nas Jugoslaveni tim više, što se ona ticala posredno i Slovena, u prvom redu njihovog istočnog dela, Antá. Tada bila je još u jeku protoslovenska doba, kad su sve skupine i plemena Slovenâ živela iza spoljašnjog luka Karpata u neposrednom dodiru medju sobom.

Što se tiče samog imena reke Erak, ima više varijanti prema kodeksima i njihovim prepisima: erac (codex Ambrosianus saec XI, codex Ottobonianus X saec., C. Breslaviensis s. XI); (C. Cantabrigiensis s. XI., C. Berolinensis s. XII.); e r a e (C. Heidelbergensis, s. VIII., C. Palatinus, s. IX, C. Valentiennensis s. IX, C. Laurentianus, s. XI); aere (C. Ambrosianus, s XI: *Ἐραξ ἤτοι ὁ Φάσις* Constantinus Porphyrogeun. de adm. imp. c. 45).

K. Müllenhof napisao je kao dodatak Mommsen-ovom izdanju Jordanisa: I, *index personarum*³ II, *index locorum*⁴, III, *ortografica*⁵, IV, *lexica et grammatica*⁶ gde u kratko objašnjava manje poznata istorijska i geografska imena tako dobro, da ti indeksi, po vrednosti, gotovo odgovaraju komentarima. Kod imena Erac pak K. Müllenhof nije dao nikakvo vlastito mišljenje, već je samo uputio na primedbe⁷ izdavača Th. Mommsen-a ispod Jordanisovog teksta, kao što smo ih već gore naveli. Tu se skreće pažnja na K. Porfirogenita, koji identifikuje neku reku Erax sa rekom Fazis (Phasis). Treba znati, gde teče taj Fazis, na koji upućuje K. Müllenhof. To ćemo videti, ako pogledamo okolnosti pod kojima navodi vizantijski car i pisac identifikaciju Erax-a i Phasis-a. Konstantin Porfirogenit naime piše na dotičnom od Mommsen-a navedenom mestu sledeće: *καὶ ἐπεὶ οὐτε ἐξ οἰκίας δυνάμεως τὴν Θεοδοσιούπολιν κατεστρέψατο οὐτε τὸ Ἀβνίκον οὐτε τὸ Μαστάτον, οὐκ ὀφείλει ταῦτα χατέχειν ὡς ὄντα ἐνθεν τοῦ Ἐραξ ποταμοῦ ἤτοι τοῦ Φάσιδος διότι μὲν κάστρον τοῦ Ἀβνίκου μέχρι τοῦ νῦν ἦν ἀπτεξούσιον καὶ ἀποδέσποτον*⁸. — Vest Konstantina Porfirogenita govori jasno, da se mesta Teodoziopol, Abnikon in Mastaton nalaze u Transkavkaziji, ali ne u Kolhidi, u slivu poznate reke Phasis, nego u Armeniji, u slivu Arasa (ant. Araxes). Teodoziopol naime, koji spominje K. Porfirogenit,

³ Monumenta Germaniae, auctor. antiquiss. Tomi V pars prior, str. 139—156.

⁴ Idem, str. 156—166.

⁵ Idem, str. 167—175.

⁶ Idem, str. 176—200.

⁷ Idem, str. 122, not. 5.

⁸ C. PORPHYROGENETI, De administrando imperio, cap. 45. (Edidit Niebuhr). Bonnae MDCCCXL.

leži na početku južnoga izvornega kraka reke Arasa. Ta reka se zvala več u doba Ksenofonta Phasis, kraj pak Phasiane⁹. Tamo dakle, na reki Aras v Armeniji imela bi biti bitka izmedju Ostrogota in Balamlerovih Huna, naravski, kad bi se držali mišljenja K. Müllenhofa.

Poprište borbi izmedju Huna i Gotâ u 2. polovini IV. stoleća pre Hr.

No ono je nesmisao, ako uzmemo na um političke prilike i etničku grupaciju stanovništva južne Sarmatije u drugoj polovini IV. stoleća posle Hr. Istočni Goti (Ostrogothae) naime stanovali su sa zapadne strane do linije Dnjestra, dok su medjutim Huni i Alani pritiskivali na njih

⁹ W. Tomaschek, Araxes. (Pauly-Wissova, Realencyklopädie d. class. Altertumswissenschaft, IX, str. 402, 403). Stuttgart 1896.

sa istoka, prešavši reku Don u zapadnom pravcu¹⁰. I ništa nije prirodnije nego si predstaviti povlačenje kralja Venitarija i njegove vojske prema liniji Dnjestra. To potvrđuje i dejstvo, da je izvestan deo zapadnih — i izvestan deo istočnih Gota, osetivši udar Huna sa istoka, ubrzao odstupanje ka donjem Dunavu moleći cara Valensa za prijem na tla rimske države. Ove uzmakle zapadne Gote vodio je Alavivus, istočne pak Alatheus i Saphrax¹¹.

Pošto je dakle dovijanje K. Müllenhoffa pogrešno i pošto je i svaka pomisao, da se traži u Kavkaziji Jordanisov Erax, isključena, treba ga tražiti u dijametralnom pravcu, u zemlji na suprotnoj, zapadnoj strani Ponta, no ne u Kaukaziji. Mi treba da pođemo tražeći Erak, iz ostrogotskog centra, koji se svakako nalazio negde blizu Dněpra (ako ne na samom Dněpru), u pravcu prema zapadu, jer su Ostrogoti odstupali u tom pravcu. Što je bilo zapadno od Dněstra (Danaster, Tyras) već nije bilo njihova otadžbina i prirodno je, da je ostrogotski kralj branio ognjišta svoga naroda negde između Dněstra i Dněpra, ili u krajnom slučaju na Dněstru samom. Ali teškoća leži u tome, što čitava antička literatura ne pozna kakvu reku Erak u slivu reka Dněstra i Dněpra. Čak ni u Europi je nema.

Ipak nam se čini, da se ime reke Erak krije u obliku jednog antičkog geografskog imena, naime u imenu varoši Eracton-a u Europskoj Sarmatiji. *Izgleda da Eracton upravo i znači: mesto na reci Erak.* U antičkoj ilirskoj toponomastici postoje naime slična i srodna izvođenja (derivacije) geografskih i etnoloških imena. To su takozvane tvorevine na *t-*, čiji nastavak ima bez predhodnog vokala karakter derivativnog elementa¹². Tako n. pr. znamo iz Ptolemeja, da se na današnjem ostrvu Krku nalazila varoš *Κούρινον*, a ostrvo samo se zvalo u antičko doba *Κουρινα* (Ptolemaeus), a stanovnici Currietae (Plinius). Koren reči je isti ali je ime ostrva i stanovnika pomoću *t-* nastavka izvedena od imena varoši. Dalje imamo srednjevekovno rečno ime Narenta iz starog *Νάρον*, itd.

¹⁰ AMMIANI MARCELLINI, rerum gestarum libri qui supersunt, XXXI, Cap. 3, § 1.

¹¹ AMMIANI MARCELLINI RERUM GEST., lib. XXXI., cap. 3, § 3, XXI, cap. 4, § 12.

¹² Petar Skok, Študije iz ilirske toponomastike. O sufiksu *t* u ilirskom geografskom nazivlju. (Glasnik Zemaljskog Muzeja u Bosni i Hercegovini, XXIX, str. 117—143.) Sarajevo 1917. — H. Krahe, Die alten balkanillyrischen geographischen Namen, str. 65. (Indogermanische Bibliothek, III, Abt. 7.) Heidelberg 1925.

Ako dakle pronadjemo varoš *Erakton* onda je pronadjena i reka Erak.

Ptolemej nabraja u Europskoj Sarmaciji iznad reke Dněstra (*Τύρας*) prema Dakiji sledeće varoši, a medju njima i Erakton, ovim redom: Carrodunum (*Καρρόδουνον*), Maetonium (*Μαιτόνιον*), Clepidava (*Κληπίδανα*), Vibantavarium (*Ούιβαντανάριον*) na kraju Eractum (*Ἑρακτων*): GEOGRAPHIAE, lib. III, cap. 6, § 15: Ἐπερὶ δὲ τὸν Τύραν ποταμὸν πρὸς τῇ Λακίᾳ

<i>Καρρόδουνον</i>	49° 30'	48° 40'
<i>Μαιτόνιον</i>	51°	48° 30'
<i>Κληπίδανα</i>	52° 30'	48° 40'
<i>Ούιβαντανάριον</i>	53° 30'	48° 40'
<i>Ἑρακτων</i>	53° 50'	48° 40'

Ove podatke Ptolemeja za orijentaciju ruski je kartograf, general V. Borisov¹³ tako razumeo i tako predstavio, da se položaji navedenih varoši tako ređaju da Carrodunum leži najsevernije, dok je medjutim geografski položaj Eraktona najjužniji. Sve te varoši leže na istorijskom zemljovidu V. Borisova uz liniju Dněstra, i to *Carrodunum* na njegovoj desnoj obali, tamo gde se danas nalazi varošica Ataki prema Mohilevu; *Maetonium* kod Kamenke na levoj obali; *Clepidava* na desnoj obali prema Dubossary; *Vibantavarium* isto tako na desnoj obali kod varoši Bendery (neodlučeno) i naposledku *Eractum* tamo blizu ali na protivnoj strani reke kod današnjeg Tiraspolja. — Pošto je dakle po Borisov-u ležao Erakton na Dněstru, trebao bi Erak da znači reku Dněstr.

Izdavač Ptolemejevog teksta, C. Müller, misli drukčije pozivajući se na to, što iznosi prema Ptolemeju samom odstojanje Dněstrovog kolena (okuke) od črnomorske obale 1200 stadija, pak se bi na taj način ova okuka imala nalaziti kod današnje varošice Rybnice, gde počne reka teči prema jugu. U vezi s time nalazi C. Müller geografski položaj Vibantovarium-a 200 stadija južno od spomenutog rečnog kolena, a to znači kod mesta Balte, a Eractum u njegovoj blizini. Uzgred primećuje editor Ptolemeja, da su imena Carrodunum, Maetonium i Vibantavarium keltskoga — a Clepidava dačkog porekla¹⁴.

Istorijski geograf H. Kiepert¹⁵ ima Erastum (sic) zabeležen ispod Dněstrovog kolena pri Rybnici, ali pod znakom pitanja.

¹³ КАРТА САРМАТИИ нынѣшней РОССИИ по греческому географу Птоле-мею. Труд генеральнаго штаба генерал-маіора Вячеслава Борисова. (Tabula Sarmatiae secundum Cl. Ptolemaeum. Comp. W. Borisow.) Petrograd 1910.

¹⁴ CLAUDII PTOLEMAEI, Geographia, vol. I, str. 434, prim. 9.

¹⁵ H. Kiepert, Formae orbis antiqui, tab. XVII. Berolini MDCCCXCIV.

M. Kiessling¹⁶ računa da je bila sarmatska varoš Eractum 875 stadija (143 km) udaljena od ušća Dněstra (Tyras) i istoimenog trgovačkog emporija u blizini današnjeg Akermana, pa je treba tražiti kod mesta Dubossary u Podoliji prema ušću reke Reut u Dněstr. To je blizu mesta, gde postavlja V. Borisov Klepidavu.

Još pre kratkoga vremena (1913) identifikovao je nemački naučenjak, W. Martens¹⁷, Erak sa Fazisom bez svakog uzdržavanja i bez svake primedbe, valjda povodeći se za Th. Mommsenom i K. Müllenhofom. Bez sumnje je mislio na poznati Fazis u Kolhisu, što je naravski pogrešno. Danas se kolhiski Phasis ne zove Eraks niti se tako zvao za vreme K. Porfirogenita, već mu Turci kažu Faš a Gruzinci Rioni. No ima jedna druga reka u Transkavkaziji, koje je ime nalik na Erak i koje stoji s njom svakako u etimološkom sorodstvu, reka Aras (antički Ἀράξης), kod Jermena Erachs (Erasx) nazvana¹⁸. Kao što je spomenuto, već je Ksenofon na kraju V. stoleća pre Hr. poznavao naš Phasis t. j. južni od izvornih potoka reke Araksesa, koji protiče kroz vododelni predeo Phasiane ili Basean i gde se danas nalazi Erzerum (Theodosiopolis), između izvora Eufrata i spomenutog Fazisa. Tomaschek¹⁹, piše da se etymon imena Araxes u opšte ne može pronaći i dokazati, jer da uporedjenje sa jermenskim korenom *arag*, *erag* „brz“ nije moguće i da je nepouzdana tobožnja perzijska reč arakhš „brz“.

¹⁶ M. Kiessling, Eractum. (Pauly-Wissowa, Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft, VI, str. 327.) Stuttgart 1909.

¹⁷ Die Geschichtsschreiber der deutschen Vorzeit in deutscher Bearbeitung, Bd. V: Jordanis Gotengeschichte, 3. Auflage, str. 82, prim. 1. Leipzig 1913.

¹⁸ C. von Hahn, Erster Versuch einer Erklärung kaukasischer geographischer Namen, str. 6. Stuttgart 1910: »F(luss) Araxes. Im grauen Altertum trug der A. die den heiligen indischen Flüssen eigentümlichen Namen, wie Bactr und Phasis. Die Wurzel des jetzigen Namens ist Aras, welche in den Benennungen vieler Flüsse der alten Welt sich wiederholt, so in dem alten Namen der Wolga: Ra. Es ist zu bemerken, dass in Asien A Ras oder einfach Ras eigentlich ein Gattungsname war, welche ebenso wie Phrat, Phas, Don, Dscheichun und andere, vielen bedeutenden Flüssen beigelegt wurde. Die Armenier heißen den Fluß Erachs (Erasx) nach dem Enkel des Patriarchen Harma, die Grusiner Rachi oder Arazi, die Perser, Türken und Araber: Aras-tschai, Njachri-Aras, Ras oder A' Ras anstatt Al Ras, die Römer Araxes, die Griechen Ἀράξης, die orientalischen Schriftsteller Araschi, Raksi, Eres, Araches, Arras, Ros, Rus, Oros (S. Baron Uslar). Da der Name schon bei Herodot vorkommt, so ist er wohl kaum armenisch. Einige Gelehrte wollen ihn von dem Zeitwort »arwat« — »der Laufende« ableiten. Möglich ist, daß er aus dem arab. ruz — laufen oder aus dem griechischen ἀράσσω Lärm machen hervorgegangen ist.«

¹⁹ W. Tomaschek, Araxes. (Pauly-Wissowa, Realencyclopädie, II, 403.

Th. Braun²⁰ tumači Ptolemejevu dislokaciju spomenutih 5 varoši tako, da postavlja samo Maetonium na liniju Dněstrovog toka, ostale 4 pak iznad reke, t. j. u izvesnoj udaljenosti (*ὄπερ τὸν Τύραν πάτρυν*) Erakton je bio udaljen od varoši Tirasa 884·4 stadijev = 163 km 349 m, od pregiba (*ἐπιστροφή*) Dněstra 288·2 stadija = 53 km 230 m i od Olbije na Crnom moru 1058·7 stadija = 195 km 542 m, i na osnovi tih podataka se može pretpostaviti u blizini današnje varoši Ananěv (*Ананьевъ*) na reci Tiligulu²¹, nešto južno ispod njegovog izvora. U antičko doba zvao se Tiligul *Ἀξιάκης*²² ili Asiaces i izlivaو se u gorko-slani istoimeni liman na kojem je ležala varoš Ordessos. Po istom Th. Braunu treba tražiti antički Vibantavarion u blizini varošice Balta, na granici herzonske i kamenec-podolske gubernije, dakle severozapadno od Eraktona.

Pošto se mišljenja o geografskom položaju sarmatskog Eraka razilaze, treba da se odlučimo ili za jedan od onih na Dněstru ili za onaj na reci Tiligul-u (Aksiakes). Ako se bi odlučili za prvi slučaj, onda bi imali pod antičkim Erakom razumeti današnji Dněstr, u drugom slučaju pak stepsku bujicu *Tiligul*. Za taj poslednji slučaj mogao bi govoriti sam Ptolemejev zemljovid Europske Sarmatije, gde Eracton nije naveden na Dněstru nego u izvesnom odstojanju, istočno od linije njegovog toka. Za Erak = Tiligul moglo bi govoriti i jedno mesto u Amijanu Marcelinu, koji ne spominje ni kralja (Vinitari-a) ni Erak, ali se vidi, da je onaj ostrogotski kralj, koji je preuzeo vladu posle smrti Hermanarikove (375), vladao samo kratko vreme izgubivši bitku i život u ratu sa Hunima, pa zvao se on Vinitarij po Jordanisu ili Vidimir po Amianu Marcelinu. Svakako se oba antička historika slažu u time, da se za kratko vreme posle smrti Hermanrika desila jedna odlučna bitka između Ostrogota i Hunâ i da je u toj bitci zaglavio tadašnji ostrogotski kralj. Kao što naime piše Ammianus Marcellinus preuzeše tutorstvo nad nedoraslim sinom ubijenog

²⁰ Θ Браунъ, Разыскания въ области гото-славянскихъ отношеній, I. str. 206. Сборникъ отдѣленія русскаго языка и словесности императорскоіи академіи наукъ томъ LXIV, № 12. Petrograd 1899.

²¹ Tiligul (tatarski: Deli-göl — besna reka) predstavlja tipičnu stepsku reku herzonske gubernije (dužina toka 138 1/2 vrst), koja postane u proleće i na jesen divlji torrens, a u letu i na zimu malovodna sušica.

²² CL. PTOLEMAEI, *geographia*, III, Cap. 3, § 6: ὁ δὲ Ἀξιάκης ποταμὸς καὶ αὐτὸς διαρρεῖ τὴν Σαρματίαν ἐπὲς τὴν Λαζίαν μέχρι τοῦ Καρπάτου ὄρους. — lib. III, Cap. V, § 14: ἐπὲς δὲ τὸν Ἀξιάκη ποταμὸν Ὀρδησσός (57° 30'). — W. Tomaschek *Axiakes*. (Payly-Wissowa, R. G. II, 2625.

kralja Vidimira dva ostrogotska vojvode, Safraks i Alatheus, koji napustiše otpor protiv Huna i odstupivši stigoše na Dnēstr²³.

To svakako govori zato, da razbojište između Ostrogota i Huna nije ležalo na Dnēstru nego istočno od njegove rečne linije.

Na osnovi prethodnog moglo bi se reći, da se pod imenom reke Erak verovatno krije današnji Tiligul, antički Aksiakes.²⁴ Izgleda da imaju koreni imena Axiakes i Erac i isto značenje, naime „voda, reka“.

Etimologija imena reke Erak. Koren imena Erac je *ar, koji produžen nastavcima -b, -k, -g, -d, -n, -t daje razna rečna imena²⁵. Tvorba na -b: *Ar-bia* reka u Italiji, *Ἀρ-παῖος* reka u Kariji; na -d: *Ἰ-αρ-δαυος* u Lidiji; na -g: *Ῥο-γας* pritoka Meandra u Maloj Aziji; na -k: *Ἀρ-καδης* reka u Kapadokiji; na -n: *Arñna* (*Ἀρ-να*, *Ἀρ-νη*) reka u Likiji, *Arnus* u Etruriji, itd. Dalje K. Oštir²⁶ i C. Holder²⁷ navode rečna imena od korena *ar u Galiji, Helveciji, Noriku, Panoniji, Armeniji: *Ar-axes* „*Ar-fluvius*“, *Ara* dva pritoka Rena (sada die Aar i die Ahr); *Arabo(n)* Raba u Panoniji, *Arar* u Galiji (danas Saóne) pritoka Rodana, *Are-lape* mesto i reka u Noriku (reka Erlaf u Österreich unter d. Enns), *Ar*, *Ar-ar*, *Arel-* (> reka Jerelb u južnoj Rusiji, nastalo iz predskitštine).

Verovatno je koren reke *Erac* srodan sa lezginskom (avarskom) reči *er* (ör) „reka“.

*

Na osnovi gore navedenih činjenica možemo tvrditi, da je reka Erak tekla u Evropskoj Sarmaciji i to na prostoru između Dněpra i Dněstra. Ovde pobediše Huni istočne Gote 376. godine i ovde je bilo definitivno uništeno njihovo gospodarstvo nad južnom Rusijom. Sa priličnom pouzdanošću može se reći, da se ime reke Erak krije u imenu

²³ AMMIANI MARCELLINI, rerum gestarum, lib. XXXI, cap. 4, § 3 (Recensuit notisque selectis instruxit V. Gardthausen, Lipsiae MDCCCLXXXIII): cuis parui filii Viderichi nomine curam susceptam Alatheus tuebatur et Saphrax, duces exerciti et firmitate pectorum noti, qui cum tempore arto praenenti abiecissent fiduciam repugnandi, cautius discedentes ad amnem Danastium per camporum ampla spatia diffluentem.

²⁴ *Ἀξιάκης* (Asiaces) svakako je srodan po svome korenu sa preistorijskim alarodskim rečnim imenima na -ξ / kš „voda“) kao n. pr. *Ἀρ-ἀξης*, *Ῥξος*, *Ἰ-αξαρης*, *Ἀξιος*, *Αχα*, *Αχονα*, *Oxines* (*Ἀξεινος*, *Ἐξεινος* „mare“ i još druga imena.

²⁵ A. Trombetti, Saggio di antica onomastica mediterranea. Архив за за арбанску старину, језик и етнологију, стр. 17, 18). Beograd. 1926.

²⁶ K. Oštir, Alarodica (»Razprave«, I, 286). Ljubljana 1923.

²⁷ C. Holder, Altceltischer Sprachschatz, I. p. 170. Leipzig-Berlin 1925.

Evropsko-Sarmatske varoši Eractum (*Ἐρακτον*), koja je ležala na istočnoj strani Dněstra, svakako ne daleko od linije njegovog toka. Verovatno treba tražiti Erakton na mestu današnje varošice Ananěv, na gornjem Tiligulu. Prema tome bi možda mogli identifikovati stepsku bujicu Tiligul sa starim Erakom.

Résumé: La rivière de l'Erak.

Contribution à l'histoire des nations luttant pour l'hégémonie en Russie méridionale, dans la seconde moitié des IVe siècle après J.—Ch.

L'historien Jordanis rapporte que, après la mort du roi centenaire Hermanarik, Venetharius devint roi des Ostrogoths, mais qui dut reconnaître la souveraineté des Huns (375 après J—Ch). Cependant, Venetharius ne la reconnut qu'en apparence, de fait, il agissait en souverain indépendant. Ainsi il faisait la guerre aux Antes, Slaves orientaux qui d'abord, repoussaient les attaques, mais, à le fin, succomberent. Avec Venetharius vint la terreur, un grand nombre des chefs des Antes furent pendus.

Pour punir le vazal indocils, Balamber, le chef des Huns, alla en guerre contre Venetharius qui, à la rivière de l'Erak, perdit bataille et vie (376). Les Huns devinrent maîtres absolus de la Russie méridionale, par laquelle allait la voie de l'Europe orientale et du Turkestan dans l'Europe méridionale.

Mais, l'Erak n'est pas connu et, naturellement, on ne sait non plus où le combat décisif entre Huns et Ostrogoths eut lieu. Mommsen et Müllenhof font allusion au Pharis; mais c'est impossible, parce que cette rivière ne se trouve qu'en Transcaucasie, ce qui est bien loin. N. Županić pense que le nom de la rivière de l'Erak est dissimulé sous le nom de la ville d'Eractum (*Ἐρακτον*) que Ptolemaeus mentionne en Sarmatie européenne, au-dessus du Dniestr (Tyras.) Puisque l'auteur fixe Eractum non loin du bourg d'Ananev, au cours supérieur de la rivière du Tiligul (entre Bug et Dniestr), la rivière de l'Erak serait probablement identique avec ce torrent des steppes, le Tiligul.

8